

ברכות כו

משה שווערד

1. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף כו עמוד א

ס"ת צריך מחיצה עשרה. וכדמסיק דאין לו בית אחר, והא דתניא לעיל בית שיש בו ס"ת ותפילין אסור בתשמיש המטה עד שיוציאם או עד שיניחם כלי בתוך כלי לא קאי אס"ת אלא אתפילין, וכלי בתוך כלי לא מהני בס"ת אלא מחיצה עשרה היכא דאין לו בית אחר, ודוקא ס"ת אבל שאר ספרים סגי בכלי בתוך כלי וכן מסתבר, וה"ה בחומשיני נמי כיון שאינן עשויין בגלילה כס"ת.

• [אולם עיין בתוס']

2. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן קיד

... ובענין בית הכסא שדלתו פתוחה, הנה מצד הצואה מותר שהוא ברשות אחרת כמפורש בעירובין דף צ"ב עוד ביותר מזה עיי"ש ומפורש ברא"ש ברכות לענין פתח. אך יש לדון מצד ביה"כ אולי נחשב גם הדלת מביה"כ גופיה, אבל כיון שנוהגין להתיר בסגורה משום שלא נחשב כל הדלת לביה"כ דצד החיצון הוא להבית א"כ אף המזוזות והמשקוף נחשב כן ומותר אף בפתוחה אם אין ריח רע במקום שקורא ק"ש, וכ"ש בבה"כ דידן שיש להסתפק אולי יש להן דין בתי כסאות דפרסאי שבברכות דף כ"ו. אבל מ"מ בביה"כ"נ אין לעשות באופן שהדלת יתראה שם שהוא גנאי לביה"כ"נ שהחיוב אדרבה להדרה ולפארה ואם כבר נעשה או שלא אפשר באופן אחר יראו עכ"פ שהדלת תהיה סגורה תמיד וטוב לעשות אז שתי דלתות כשאפשר. וליטול ידים לאכילה אין יכולין אף בבתי כסאות שלנו. ולתפלה אם אין מקום אחר יטול שם ידיו אבל לא ינגבם שם אלא מחוץ לבה"כ, דלתפלה הא סגי בדיעבד גם בשא"ד שמנקין הידים ולא גרע זה מהם. ופשוט דעדיפא דעכ"פ נקיון דמאי הוי ולא יצטרך להדר עלייהו לכ"ע אף להיש ספרים בתוס' ברכות דף ט"ו. אבל לכתחלה צריך לראות שאף לתפלה יהיה בביה"כ"נ מקום אחר לרחוץ הידים, ידיו, משה פיינשטיין

3. שו"ת מנחת יצחק חלק א סימן ס

בנדון בתי כסאות שבזמננו... (ב) ומצאתי להם תנא דמסייע בכל פרטים הנ"ל, והוא בדברי הגאון מ"ב במקומו (בסי' פ"ג) שם, דהנה בתי ארץ צבי שם, העיר מה דיש לחלק בין נדון דידן לבה"כ דפרסאי, דהתם הצואה אין לה הנחה כלל במקום הזה רק שעוברת, ומצינו בגמ' מ"ד צואה עוברת מותר לקרות ק"ש כנגדה, מה שאין כן בנידון דידן דהצואה מונח שם זמן מה, רק שאח"כ מסירין אותה על ידי הדחה, אפשר דנעשה בית הכסא עי"ז, עיי"ש, ...

4. רמב"ם יד החזקה - הלכות תפלה ונשיאת כפים פרק א

(א) מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלקיכם מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה ואין מנין התפלות מן התורה ואין משנה התפלה הזאת מן התורה ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה:

5. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף כו עמוד א

עד חצות. ותחלת זמנה נראה לי משיעלה ברוך השחר והאיר פני המזרח מידי דהוה אתמיד של בקר, אף על גב דעיקר מצותה עם הנץ החמה כדכתיב ייראוך עם שמש מ"מ אם התפלל בזו השעה יצא, והתנא לא חש לפרשו דמילתא דפשיטא היא כיון דזמן המאוחר שלה הוא בזמן התמיד ה"ה בזמן המוקדם.

6. לגבי מדוע נקרא תפילת "מנחה" עיין ברשימות ל'הקדמה למסכת מנחות'

7. רבינו יונה על הרי"ף ברכות דף יח/א

תפלת המנחה עד הערב אין לפרש עד יציאת הכוכבים שהוא לילה ממש דע"כ אית לן למימר דעד הערב האמור בכאן אינו ר"ל אלא עד שקיעת החמה משום דהכי אמרינן בזבחים (דף נו.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה וכו' רוצה לומר דמשקיעת החמה ואילך אינו זמן זריקת דם תמיד של בין הערבים ותפלת המנחה היא כנגד תמיד של בין הערבים ועיקר התמיד הוא זריקת הדם וכי היכי שזריקת הדם אין זמנה אלא עד שקיעת החמה הכא נמי תפלת המנחה שנתקנה כנגדה אין זמנה אלא עד שקיעת החמה בלבד ושל מוספין כל היום וגבי מנחה לא אמרו כל היום מפני שאין זמנה אלא ממש שעות ומחצה ומעלה אבל של מוספים זמנה כל היום אלא שיש להקדים תפלת יוצר תחלה שהיא דבר יום ביומו כדאמרינן בברכות מנין לנסכים שקרבים בבקר וכו'.

• ספר מגן אברהם על או"ת סימן רלג:

(ג) ומשערין. בת"ה משמע שמשערין מע"ה עד צ"ה וכמ"ש סימן תמ"ג וע"ש אבל בלבוש ובל"ה כתבו דמשערין מהנץ החמה עד שקיעתה וכ"כ בש"ג פ' ת"ה ונראה לי ראייה לדבריהם מפסחים דף צ"ג ע"ב דזמן השחיטה אינו אלא עד

תחלת השקיעה וכ"כ התו' במנחות דף כ' ע"ב והוא כמו שעה וחומש שעה קודם צ"ה ומיהו י"ל דתקנו נגד הקרבת המנחה וכמ"ש סי' רל"ב. וגם הלבוש כוונתו בסוף השקיעה והוא כמו רביעית שעה קודם צ"ה ועיין בהגה שניה:

• משנה ברורה סימן רלג

(יד) דהיינו עד צאת הכוכבים - (יז) לאו דוקא דערך רבע שעה קודם צאת הכוכבים בודאי בין השמשות הוא לכו"ע ואין להתפלל באותו זמן אלא ר"ל סמוך לזה וכן אי' בד"מ ברל"ב. ודע דאף שמהמחבר והרמ"א משמע דלדין דנוהגים להתפלל מעריב אחר צה"כ מותר להתפלל מנחה אפי' אחר שקיעה עד סמוך לצ"ה (יה) יש פוסקים רבים שחולקים בזה ודעתם שתפלת המנחה הוא רק קודם שקיעת החמה ולכן לכתחלה צריך כל אדם לזוהר להתפלל קודם שקיעת החמה דוקא דהיינו שיגמור תפלתו בעוד שלא נתכסה השמש מעיניו ומוטב להתפלל בזמנה ביחידות מלהתפלל אח"כ בצבור ובדיעבד יוכל לסמוך על דעת המקילים להתפלל אחר שקיעה עד (יט) רבע שעה קודם צה"כ [אך כל מה שיכול להקדים מחוייב להקדים כדי שלא יכנס בספק בין השמשות אכן אם כבר נראו (כ) כוכבים כבר עבר זמן מנחה בודאי דזהו סימן ללילה כמבואר כ"ז בסימן רצ"ג ע"ש במ"ב ובה"ל] אך כ"ז (כא) בדיעבד ושעת הדחק גדול אבל לכתחלה בודאי אין לאחר זמן המנחה עד אחר שקיעה וכ"ש שיש לזוהר מאד שלא לאחר עד סמוך לצאת הכוכבים וכבר אחז"ל במערבא לייטי אמאן דמצלי עם דמדומי חמה דלמא מטרפא ליה שעתא:

8. צל"ח מסכת ברכות דף כו עמוד א

שם תפלת השחר. אף דלברייתו של עולם ערב קודם לשחר ולהכי התחיל ריש מכילתין בק"ש של ערבית תחלה, וגם התפלות כפי שהזכירם דוד בפסוק [תהלים נ"ה, י"ח] ערב ובוקר וצהריים אשיחה, ערב קדים, וא"כ היה לו להתנא להתחיל ג"כ בשל ערבית. ונלע"ד משום דבין למ"ד אבות תיקנום, אברהם הוא הראשון. ובין למ"ד כנגד קרבנות תיקנום, הרי בקרבנות הלילה הולך אחר היום, התחיל בשל יום. וגם ערבית הוא נגד אברים ופדרים, ואם אין תמיד אין אברים ופדרים, ולכן התחיל בעיקר הקרבן. ועוד נלע"ד, כיון דתפלת ערבית רשות התחיל בתפלה שהיא חובה. ועוד נלע"ד, שרוצה לרמז לנו שגם אם שכח תפלת מנחה יש לה תשלומין בערבית, ושאיין בזה משום עבר יומו בטל קרבנו כמבואר בדברי הגמרא, ולכן סידר ערבית אחר מנחה למימר דלענין תשלומין כחד יומא חשיב.

9. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף כו עמוד א

טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית שתיים. אבל לא מבעיא ליה אם טעה ולא התפלל של מוסף מהו שיתפלל ערבית שתיים דנראה דמילתא דפשיטא הוא דאינו חוזר ומתפלל כיון שעבר זמן המוסף כיון שמזכיר בתפלת המוסף קרבן המוסף אינו ראוי להתפלל אלא בזמן הקרבת המוסף, אבל שאר התפלות אף על פי שנתקנו כנגד הקרבנות מ"מ אינו מזכיר בהן קרבנות ורחמי נינהו ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו. רשב"ם.

10. צל"ח מסכת ברכות דף כו עמוד א

וכיון שעלה בידינו שתפלת מוסף אינה נוהגת בנשים מטעם שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, נדבר עתה אם הם מותרות להתפלל מוסף. ונלע"ד שהרשות בידם, לא מבעיא לדין שאנו נמשכים אחר דברי הפוסקים שהנשים יכולות לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא אף שהם פטורות וכמבואר באו"ח סי' תקפ"ט סעיף ו' בהג"ה ע"ש, פשיטא שיש רשות להנשים להתפלל תפלת מוסף. אלא אפילו לדעת הרמב"ם [הלכות ציצית פ"ג ה"ט] והיא דעת המחבר שם בשלחן ערוך שנשים לא יברכו על מצות עשה שהזמן גרמא, מ"מ נלע"ד שמודה המחבר שיכולים להתפלל תפלת מוסף, שהרי מבואר שם בב"י הטעם שאינן מברכות שאיך יאמרו וצונו והרי לא נצטוו רק שמקיימות מעצמן, וזה שייך בברכת המצות, אבל בתפלה לא אמרנו וצונו, אלא שברכות התפלה הם עצם המצוה עצמה, וכיון שנשים רשאות לקיים כל מצות עשה שהזמן גרמא גם תפלת מוסף רשות להן להתפלל, מ"מ חיובא ליכא עלייהו לגמרי. משא"כ תפלת הערב אף שאין לה קבע והיא רשות אפי' לאנשים, מ"מ אינה רשות לגמרי, ולגבי מצוה אחרת שהיא עוברת מחשבא רשות, אבל בחנם אינו רשאי לבטלה כמבואר כאן בתוס' ד"ה טעה וכו', ונשים ואנשים שוין בה, לכן הקדים במשנה תפלת הערב למוסף.

11. אור שמח הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ט

כיצד טעה ולא התפלל שחרית כו'. טעה ולא התפלל מנחה עד ששקעה החמה יתפלל ערבית שתיים כו'. בגמרא (ברכות כו, א) טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתיים ואין בזה משום עבר יומו בטל קרבנו, ומשום הכי מסיים ואין בזה כו', דבלא זה הו"א דאיהו סובר דזמן מנחה עד פלג המנחה, ואחרי פלג המנחה הוי זמן מעריב, לכן מתפלל שתיים מנחה ומעריב, אבל הכל באותו יום, לכן קמ"ל דאף ביום של אחריי מצי להתפלל, וכן כתב רבינו ולא התפלל מנחה עד ששקעה החמה, ונראה דזה רק אי נימא תפלות אבות תקנום (שם ע"ב) ואם כן צריך להתפלל למחר משום תפלות אבות, אבל אי נימא תפלות כנגד תמידים תקנום, אם כן עבר יומו בטל קרבנו, ובאמת קיי"ל כתרומיהו, וכמו דאמרו תניא כוותיה דריב"ח תניא כוותיה דריב"ל, והיינו דזמני תפלות תקנום כנגד קרבנות, וכפי זמן הקרבנות, ובכ"ז אבות תקנום, וכן כתב רבינו כאן דכנגד

תמידים תקנום, ובהלכות מלכים כתב דאבות תקנום, ואם כן א"ש מה דאמר בדף כ"ח ע"א אמר ר' יוחנן הלכה מתפלל אדם של מנחה ואחר כך מוספין משום תדירא, אף על גב דמנחה יש לה תשלומין ושל מוספין אין לה תשלומין בכ"ז שכן מצוה בזמנה לית ליה כו', תנא מיניה מ' זימני כו' חדת היא לי, משום דמספקא לי בר' יהושע בן לוי, דאיהו סבר דתפילות כגד תמידין תקנום, ואין לה לשל מנחה תשלומין, משום דעבר יומו בטל קרבנו, ודו"ק, והוי סתם דמשנה ומחלוקת בברייתא, ור' יוחנן לבדו סובר דהלכה כסתם, יעוין חדושי רשב"א ב"ק דף ק"ב, ודו"ק.

סי' ג). והפמ"ג בספרו ראש יוסף כתב, דאי כנגד תמידין תקנום אז תפלת מנחה דוקא עד השקיעה, אבל אי אבות תקנום אז אפילו אח"כ עד צאה"כ.

12. חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף כו עמוד א

דיקא נמי דקתני בטל ולא קתני שכה. ומיהו נראה מדברי רב האי גאון ז"ל דלא יוכל לתקון ליתן לו שכר תפלה ממצוה, אבל מ"מ אלו רצה לחזור ולהתפלל בערבית שתיים לתשלומי מנחה שבטל רשאי ושכר תפלת רחמי אית ליה, וזה לשון הגאון ז"ל בטל מעות שאין יכול לתקון הוא ולית ליה אלא שכר רחמי דרשות בעלמא אבל שכר תפלה ממצוה לית ליה.

13. שיטה מקובצת מסכת ברכות דף כו עמוד ב

תנו רבנן טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת מתפלל ערבית שתיים של שבת. דכי היכי דלא אטרחהו בתפלת שבת הכי נמי לא אטרחהו בתשלומין. טעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל ערבית שתיים של חול. דמחוייב הוא בכל הברכות בשבת נמי ורבנן הוא דלא אטרחהו משום כבוד שבת אבל כיון שעברה שבת חוזר לדינו:

14. חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף כו עמוד ב

ואם הבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה שניה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו, **והכין קיי"ל**, ואף על גב דאקשינן עלה מדתניא טעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו וסלקא בקושיא **כיון דלא סלקא בתיובתא לא מדתיא מחמת כך** דדילמא אי אשגחו בה הווי משכחי לה פירוקא, והלכך קיי"ל כי האי וכי האי, הדא בדוכתא והדא בדוכתא וכ"כ ר"ה גאון ז"ל, ואיכא למימר דהוי טעמא דכיון דאבדיל בשניה גלי דעתיה דראשונה צלי אדעתא דתשלומין ושניה משום חובתו ולא אבעי ליה לאקדומי תשלומין לשל חובת היום, והלכך שניה עלתה לו משום חובתו אלא שצריך לחזור ולהתפלל שלישיית משום תשלומין ורואין את הראשונה כמי שאינה כדי שלא תקדם של תשלומין לשל חובת היום ומיהו אם לא הבדיל באחת מהן או שהבדיל בשתייהן אין מחזירין אותו דהא לא גלי דעתיה דראשונה לא תהא משום חובתו דשמא אף על פי שלא הבדיל בה טועה היה ואין מחזירין אותו, וכן כשהבדיל אף בשניה אפשר דטעה בשניה ושלא מדעת הבדיל בה, וכ"כ הגאון ז"ל. ...

15. פני יהושע מסכת ברכות דף כו עמוד ב

בגמרא איתמר רבי יוסי בר חנינא אמר תפלות אבות תקנום ורבי יהושע בן לוי אמר כו'. **לכאורה נראה דהך פלוגתא תליא בפלוגתא דתנאי לקמן אי תפלת ערבית רשות או חובה דמאן דסבירא ליה רשות על כרחך סבר דכנגד תמידין תקנום ומש"ה תפלת שחרית ומנחה חובה משא"כ תפלת ערבית שאינה אלא כנגד אברים ופדרים דלא מעכבי כפרה ועוד שעיקר מצותן להקטירן ביום ומש"ה הוי שפיר רשות ומ"ד תפלת ערבית חובה סובר דתפלות אבות תקנום דלפי"ז כוליהו שלש תפלות כי הדדי נינהו דמאי שנא, ולפי"ז אתי שפיר נמי הא דמקשינן בסמוך אדר"י ב"ח נימא תיהוי תיובתא מאידך ברייתא ואמאי לא מקשי נמי מברייתא קמייתא דאבות תיקנום דנימא תיהוי תיובתא דריב"ל, ועוד בפשיטות הוה ליה לאקשויי ברייתא אהדדי ולמאי דפרישית אתי שפיר דלא מצי לאקשויי הכי כיון דפלוגתא דתנאי היא משא"כ אדר"י ב"ח מקשה שפיר כיון דבכולה מתניין דתפלת השחר וכל התפלות איירי בהו ר' יהודה ורבנן ומסתמא קיי"ל כהני תנאי דמתני' ואינהו גופייהו קאמרי בברייתא ליתן טעם לדבריהם כנגד תמידין א"כ קשיא שפיר אדר"י ב"ח דמשמע דפשיטא ליה דאבות תיקנום ותיקשי ליה מתני' כך היה נראה לי לכאורה, אלא לפי שמצאתי בירושלמי דריב"ל גופא דאמר הכא כנגד תמידין תקנום והתם קאמר דאבות תקנום ומשמע מזה דלמסקנא דשמעתין לא פליגי ריב"ל ור"י ב"ח כלל דלפי האמת אבות תקנום ואסמכינהו רבנן אקרבות. ומיהו בירושלמי גופא מסיק דפלוגתא דאמוראי היא ועיין מה שאכתוב בסמוך דאף למ"ד אבות תקנום נמי מצי סבר דתפלת ערבית רשות וק"ל:**

• [עוד עיין בהעמק שאלה שאילתא ח ובהגהה שם]

16. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף כו עמוד ב

יצחק תקן תפלת המנחה. וא"ת והא אמרינן ביומא בפ' אמר להם הממונה דצלותיה דאברהם אבינו מכי משחרי כותלי, וי"ל דלאחר שתקנה יצחק היה אברהם אבינו אומרה, אי נמי גם מתחלה אמרה דאפילו עירובי תבשילין קיים אברהם אבינו כדאיתא בפ' אמר להם הממונה אלא שלא עשה קבע לכל בני ביתו עד שתקנה יצחק.

17. מהרש"א חידושי אגדות מסכת ברכות דף כו עמוד ב

אברהם תקן כו'. לקמן קמסיק דלריב"ח נמי אסמכינהו אקרבות דאלת"ה תפלת מוסף מאן תקנה וצ"ל דאיצטריך ליה למימר דאבות תקנום דאל"ה לא הווי תקנו תפלות כלל גם מוסף נגד קרבנות ולא שתקנו הם סדר י"ח ברכות דהא ביבנה נתקנה על

הסדר אלא דמאבות למדנו שצריך לאדם להתפלל ג' תפלות בכל יום לקיים מה שנאמר ערב ובוקר וצהריים אשיחה וגו' ונראה עוד דודאי אברהם נמי היה מתפלל מנחה וערבית דאמרינן ביומא (כח): דאפילו עירוב תבשילין קיים אלא דמכ"א מהאבות למדנו לפי מה שמצינו בו שהתפלל וכ"כ בספר יוחסין וכתב עוד אולי כ"א מהם היה יותר זריז כפי מדתו כו' ע"ש:

18. פני יהושע מסכת ברכות דף כו עמוד ב

בתוספות ד"ה יצחק תיקן כו' ואף על גב דאמרינן צלותא דאברהם כו' וי"ל היינו אחר שתיקנה יצחק עכ"ל. ואף על גב דבשעת עקידה דהוי מקמי הכי אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם וישמור משמרת מצותי חקותי ותורותי ודרשינן שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה אפילו עירוב תבשילין, מ"מ י"ל דלענין תפלת המנחה מקום הניחו ליצחק מן השמים ומש"ה לא נתגלה אותה מצוה לאברהם עד שתקנה יצחק. ומיהו לענ"ד אין צורך לזה דהשתא דאתינא להכי מצינו למימר בפשיטות דהא דאמר רב ספרא במסכת יומא צלותא דאברהם מכי שחרי כותלי היינו למאי דקיי"ל דתפלות כנגד תמידין תקנו ולפי"ז בודאי שהתפלל אברהם וכל האבות שלש תפלות בכל יום תמיד כמו שקיים כל התורה כולה והנך קראי דאבות לא משמע ליה דאיירי לענין תפלות, כן נראה לי וק"ל:

19. שיטה מקובצת מסכת ברכות דף כו עמוד ב

אבות תקנום ואסמינהו רבנן אקרבנות. פירוש ודאי אבות תקנום אבל מפני תקנתם לא היינו מחויבים לאומרם ואתו רבנן ואסמינהו אקרבנות כדי שיהו חובה:

20. צל"ח מסכת ברכות דף כו עמוד ב

שם תניא כוותיה דרבי יוסי בר' חנינא אברהם תקן וכו'. הנה לא קאמר הש"ס כאן על ברייתא זו נימא תהוי תיובתא דריב"ל. כדאמר לקמן באידך ברייתא דתניא כוותיה דריב"ל דאמר נימא תהוי תיובתא דר' יוסי בר' חנינא. ונראה משום דריב"ל סוף התנאים היה ולא שייך למימר עליו תיובתא מברייתא, דאיהו תנא ופליג. ועוד נלע"ד, דברייתא זו לא אמרו בפירוש שהאבות תיקנו תפלות הללו חובה לדורות, רק אמרו שהמה תיקנו שלש תפלות הללו, ואולי לעצמם תיקנו ולא לדורות, ואנשי כנסת הגדולה שתקנו לדורות נגד תמידין תיקנום, וליכא תיובתא על ריב"ל. ובהכי ניחא דקאמר לקמן נימא תהוי תיובתא דר' יוסי בר' חנינא, ולכאורה קשה איך שייך תיובתא כיון דאיכא ברייתא דמסייע ליה. ולפמ"ש ניחא, דהך ברייתא אינו מסייע ליה לחלוטין.

21. צל"ח מסכת ברכות דף כו עמוד ב

ונסתפקתי במי שלא התפלל שחרית ולא נזכר עד סמוך לערב, ועדיין לא התפלל מנחה, ואין שהות ביום רק לתפלה אחת, ואם יתפלל אותה של מנחה נדחית של שחרית לגמרי לפי דברי התוס' בעמוד הקודם [ד"ה טעה] דאחר זמן שתי תפלות ליכא שוב תשלומין, אם אמרינן דאליים חובת שעתא להקדימה אפ"ל במקום שידחה התשלומין לגמרי, או דלמא היכא שזו עוברת לגמרי היא קודמת לחובת שעתא שאינה עוברת לגמרי, שהרי למנחה יהיה תשלומין בערבית.

22. שערם מצויינים בהלכה

כתב במגיד תעלומה (ד"ה חפלות) בזה"ל,
קבלתי שזהו מה שהתפלה נקראת בלשונינו
דאוניין, הוא לשון "דאבינו", היינו מן תקנת
אבותינו.

23. שערם מצויינים בהלכה

דאלת"ה תפלת מוסף לר"י בר' חנינא מאן
תקנה. ע"י בהגה' מהריעב"ץ
שכתב, דבזוה"ק (ח"ג דף שכ:) משמע דתפלת
מוסף הוא בסוד יוסף, מ"מ לא אשכחן בהדיא
בתלמודא ולא רמיזא בקרא. וע"י בשער
הכוונות (ענין מוסף של שבת) שהביא בשם
הזהר והתיקונים שהוא כיסוד הנקרא יוסף כו'
ע"ש. ובלקוטי תורה למהר"י (פ' יתרו)
כתב, דאות יו"ד בא"ת ב"ש מתחלף באות
מ"ם ונעשה מוסף. וע"ע בסידור ר' שבתי (דף
עט) ובפע"ח (שער השבת פ"כ).